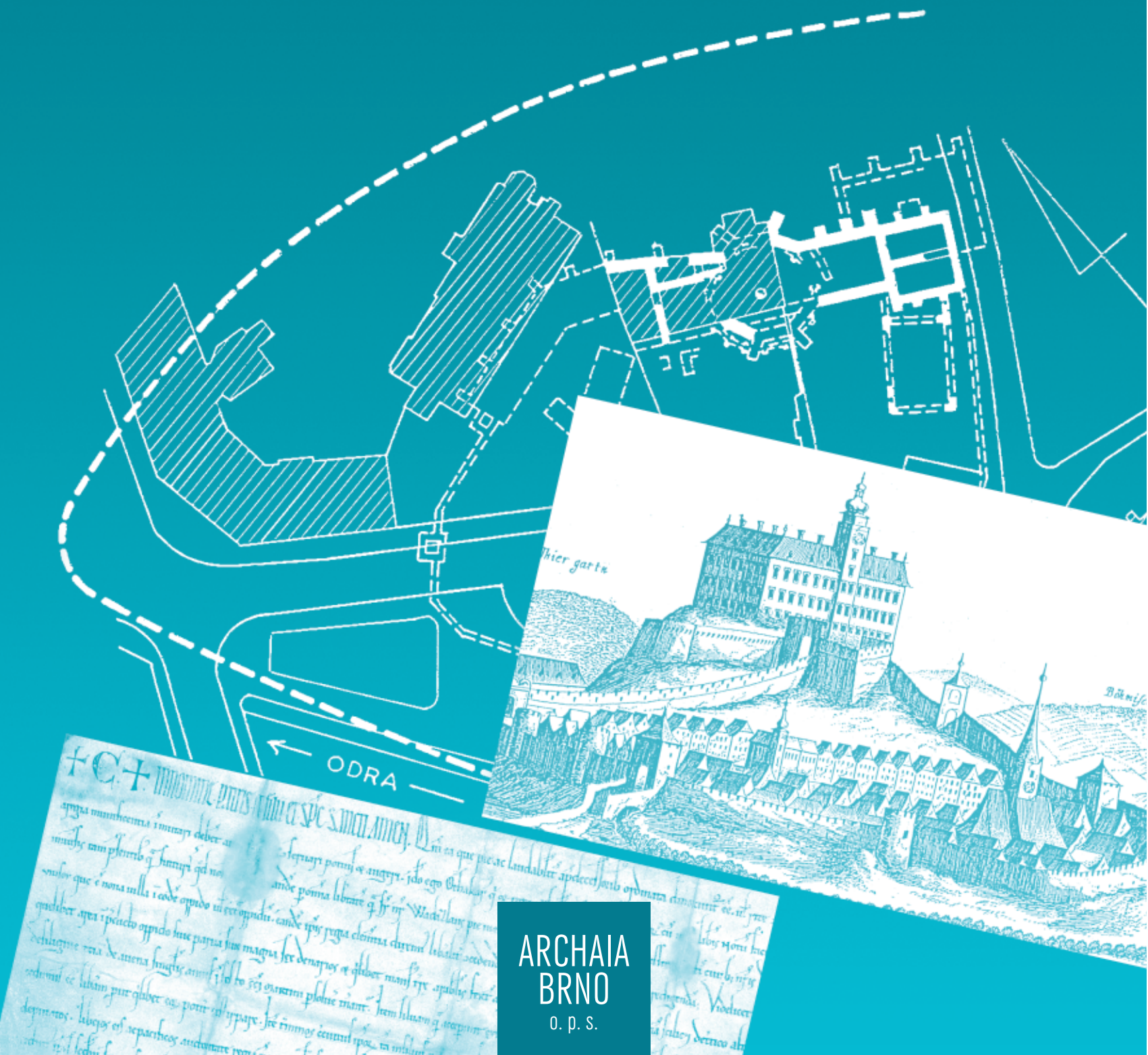

FORUM URBES MEDII AEVI VIII./1-2

POČÁTKY MĚST VE STŘEDNÍ EVROPĚ

PŘÍSPĚVKY Z KONFERENCE FUMA Z LET 2009-2012

ARCHAIA
BRNO
o. p. s.

FORUM URBES MEDII AEVI VIII./1–2

Recenzované periodikum/Reviewed periodical

ČÍSLO 1 / ISSUE 1

**POČÁTKY MĚST VE STŘEDNÍ EVROPĚ
ORIGINS OF TOWNS IN CENTRAL EUROPE**

ČÍSLO 2 / ISSUE 2

**PŘÍSPĚVKY Z KONFERENCE FUMA Z LET 2009–2012
CONTRIBUTIONS FROM THE FUMA CONFERENCES IN 2009–2012**

Vydává/Issues: obecně prospěšná společnost Archaia Brno a Národní památkový ústav

Brno 2014

**ARCHAIA
BRNO**
o. p. s.

ARCHAIA
BRNO
o. p. s.

FORUM URBES MEDII AEVI VIII./1-2

Recenzované periodikum/Reviewed periodical

Vydavatel/Published by: Archaia Brno o. p. s.
Adresa redakce/Address: Bezručova 15, 602 00 Brno
E-mail: brno@archaiabrno.cz
Http://www.archaiabrno.org
Http://www.fuma.cz
Tel.: 515 548 650

Vedoucí redakce/Editor-in-chief: Prof. PhDr. Zdeněk Měřínský, CSc.

Členové redakční rady/Editorial board: PhDr. Jiří Doležel, Mgr. Vojtěch Kašpar, prof. PhDr. Jan Klápště, CSc., Mgr. Jan Kypta, Ph.D., David Merta, Mgr. Marek Peška, prof. dr hab. Jerzy Piekalski, Mgr. Jaroslav Podliska, Ph.D., PhDr. Rudolf Procházka, CSc., Mgr. Petra Sedláčková, Mgr. Martin Tomášek, Ph.D., Mgr. Michal Zezula, Ing. arch. Jaroslava Žuffová

Technická redakce/Technical board: Bc. Lucie Černá, Mgr. Lenka Sedláčková

Recenzenti/Reviewers: PhDr. Pavel Borský, CSc., PhDr. Zdeněk Dragoun, PhDr. Jan Frolík, CSc., prof. PhDr. Josef Unger, CSc.

Překlady/Translations: Mgr. Irma Charvátová, PhDr. Jitka Seitlová

Jazyková korektura/Language editing: Bc. Lucie Černá, Mgr. Irma Charvátová

Sazba a grafická úprava/Typesetting and graphic design: Archaia Brno o. p. s.

Obálka/Cover: Černá a fialová s. r. o.

Tisk/Print: Tiskárna Didot, spol. s. r. o.

Náklad/Print run: 700 ks

Brno 2014

ISBN: 978-80-905546-2-7

ISSN: 1803 1749

MK ČR E 21485

Číslo 1 / Issue 1

- Uničovské archeologické zrcadlo** str. 5
Jan Klápště
- Komparace založení měst Litovle a Olomouce** str. 6
Establishment of Litovel and Olomouc: A Comparison
Vergleich der Gründung der Städte Litovel und Olomouc
Petr Zajíček
- Kolonizační snahy ve 13. století a nerostné bohatství Jeseníků** str. 16
13th-Century Colonization and Mineral Wealth of the Jeseníky Mountains
Kolonisationsbemühungen im 13. Jahrhundert und Bodenschätze des Gesenke-Gebirges
Josef Večeřa
- Mining and Towns. Development of Towns in the Silesian-Cracow Lead Ore Deposit Zone from the Middle Ages to the Early Modern Age** str. 22
Bergbau und Städte. Stadtentwicklung im Bereich der schlesisch-Krakauer Bleierze vom Mittelalter zur frühen Neuzeit
Hornictví a města. Vývoj měst v oblasti slezsko-krakovských nalezišť olovnatých rud od středověku do raného novověku
Paweł Cembrzyński
- Veselí nad Moravou, od osady k městu** str. 32
Veselí nad Moravou: From a Settlement to a Town
Veselí nad Moravou, von der Ansiedlung zur Stadt
Miroslav Dejmál – Ctibor Ostrý
- Nejstarší zástavba Chrudimi po založení města ve 2. polovině 13. století** str. 46
The Oldest Constructions in Chrudim after the Establishment of the Town in the Second Half of the 13th Century
Die älteste Bebauung in Chrudim nach der Stadtgründung in der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts
Jan Frolík – Jan Musil
- Šumperk a Frankštát (Nový Malín). Pokus o založení města pod Pradědem ve 13. století** str. 68
Šumperk and Frankštát (Nový Malín). Origins of the Towns below Praděd in the 13th Century
Šumperk und Frankštát (Nový Malín). Versuch von Stadtgründungen unter dem Praděd im 13. Jahrhundert
Vladimír Goš – Jakub Halama
- Vyhodnocení zahloubených staveb (tzv. „zemnic“ a „suterénů“) z počátků měst v Čechách a na Moravě na základě studia jejich formální a prostorové struktury** str. 80
Evaluation of Sunken Featured Buildings ("Pithouses" and "Basements") from the Early Urban Period in Bohemia and Moravia on the Basis of the Study of their Form and Spatial Structures
Auswertung Eingetiefter Bauten (sog. „Wohnbrugen“ und „Kellerräume“) aus der Zeit der Anfänge der Städte in Böhmen und Mähren anhand des Studiums ihrer Form- und Raumstruktur
Ladislav Čapek – Petr Netolický
- Poznámky k opevnění měst benátské Republiky sv. Marka v Egeidě a Levantě** str. 100
Notes on the Fortifications of the Towns of the Venetian Republic of St. Mark in the Aegean Sea and the Levant
Bemerkungen zur Befestigung der Städte der Venezianischen Republik des hl. Markus in Ägäis und Levante
Miroslav Plaček
- Archeologická topografie levobřeží Svatky v prostoru Starého Brna** str. 112
Archaeological Topography of the Left Bank of the River Svatka in Old Brno
Archäologische Topographie des linken Flussufers von Svatka im Raum von Altbrunn
Václav Kolařík – David Merta – Antonín Zůbek
- Číslo 2 / Issue 2**
- Mezioborová spolupráce při výzkumu středověké farní organizace – pohled historika** str. 128
Interdisciplinary Collaboration in Research into the Medieval Parish Organisation: A historian's view
Zwischendisziplinäre Zusammenarbeit bei der Erforschung der mittelalterlichen Pfarrorganisation – Sicht eines Historikers
Petr Jokeš
- Počátky Pražského předměstí v Hradci Králové z pohledu archeologie** str. 132
Anfänge der Prager Vorstadt in Hradec Králové (Königgrätz) aus der Sicht der Archäologie
The Origin of the Pražské předměstí Suburb in Hradec Králové through the Prism of Archaeology
Radek Bláha – Jiří Sigl

Středověké osídlení v jižním předpolí staroměstských hradeb v Praze. Nový pohled na základě archeologických výzkumů na ploše novostavby Quadrio Medieval Settlement in the South Outer Ward of the Old Town Fortifications, Prague in the Light of New Archaeological Research on the Quadrio Building Site Mittelalterliche Besiedlung im südlichen Vorfeld der Befestigung der Prager Altstadt. Ein neuer Blick anhand archäologischer Grabungen auf der Baufläche von Quadrio Tomasz Cymbalak – Veronika Staňková	str. 152
Kaňk u Kutné Hory. Standardní předměstí nebo nezávislá obec? Kaňk near Kutná Hora. A Standard Suburb or an Independent Village? Kaňk bei Kutná Hora. Eine standardde Vorstadt oder eine selbständige Gemeinde? Viktor Pohanka	str. 174
The Oldest Castle in the Town of Wrocław Nejstarší hrad ve Wroclawi Die älteste Burg in Breslau Małgorzata Chorowska	str. 182
Reconstruction of Medieval Plot Facilities, Buildings and Spatial Development on the Example of Wrocław (Poland) Pokus o rekonstrukci objektů, obytných budov a prostorového uspořádání středověkých parcel na příkladu Wroclawi Versuch einer Rekonstruktion von Objekten, Wohnbauten und der Raumgestaltung auf mittelalterlichen Parzellen auf dem Beispiel von Breslau Maciej Krzywka	str. 192
Towns and Castles in the Medieval Duchy of the Bishops of Wrocław Města a hrady ve středověkém knížectví wroclawských biskupů Städte und Burgen im mittelalterlichen Fürstentum der Breslauer Bischöfe Maria Legut-Pintal	str. 208
Spišský hrad, Spišská Kapitula a Spišské Podhradie. Koniec 12. až 1. polovica 14. storočia (poznatky o stavebnom vývoji na základe najnovších výskumov) Spiš Castle, Spišská Kapitula and Spišské Podhradie. Late 12th century – first half of the 14th century (their building development in the light of the latest research) Zipser Burg, Zipser Kapitel und Zipser Suburbium (Spišské Podhradie). Ende des 12. bis 1. Hälfte des 14. Jahrhunderts Janovská Magdaléna – Olejník Vladimír	str. 218
Vztah města a hradu na území jižní Moravy a Dolního Rakouska Die Beziehung von Stadt und Burg auf dem Gebiet Südmährens und Niederösterreichs The Relationship between Towns and Castles in South Moravia and Lower Austria Zdeněk Měřínský - Miroslav Plaček	str. 236
Seznam autorů List of Authors	str. 256

ČÍSLO 1 / ISSUE 1

**Počátky měst ve střední Evropě
Origins of Towns in Central Europe**

Uničovské archeologické zrcadlo

Archeologie měst se u nás podobně jako v řadě evropských zemí rozvíjí od 50. let 20. století, její počátky byly ale dost svébytné. Naše města totiž zůstala ušetřena nezměrného ničení, které za 2. světové války postihlo mnohá evropská města, a prvotní rozvoj naší městské archeologie proto nevyvolala poválečná obnova. V Čechách na konci 50. a počátku 60. let započal badatelský program zaměřený na městské útvary, které ještě ve středověku trvale zanikly. Žijící města dlouho zůstávala na okraji zájmu, probíhaly v nich vesměs skromné „záchranné akce“, odpovídající omezené stavební aktivitě. První závažný předěl spadl na počátek 70. let, kdy jádra některých historických měst začaly měnit poměrně rozsáhlé stavební záměry, zvláštní kapitola souvisela s úplným zničením historického města Mostu. Tehdy naše archeologie získávala první podstatné zkušenosti s výzkumy městských situací, učila se zacházet s rozsáhlými soubory artefaktů a ekofaktů. Neobyčejně závažný předěl znamenal rok 1989. Právě ve městech, při jejich obnově a nejrůznějších stavbách, čekaly na archeologii enormní nároky. Začal mimořádný rozmach preventivní archeologie, která řešila neopakovatelné úkoly a otvírala jedinečné poznávací možnosti. Preventivní městská archeologie má zcela nepochybně zajištěnou trvalou existenci, rozsah jejích úkolů se ale mění a v současné době nároky na ni postupně klesají. Každopádně výsledky, které se ve čtvrtstoletí po pádu komunismu podařilo získat, vytvořily neobyčejně cenný fond s trvalou hodnotou.

Uničov, kdysi královské město na Hané, patří mezi příklady, které vypovídají o postupných proměnách naší archeologie měst a přibližují přínos jejich různých etap. V roce 1974 proběhl v interiéru kostela Povýšení sv. Kříže poměrně rozsáhlý archeologický výzkum, vyvolaný stavební rekonstrukcí. Významně přispěl k poznání této vzácné památky a odkryl relikty staveb, které předcházely minoritský klášter založený na počátku 14. století. Interpretace těchto relikvů se posléze stala součástí rozsáhlé diskuse, která prvotní představu významně změnila. Zdůrazníme však hlavně, že uničovský výzkum z roku 1974 se záhy dočkal publikace, která u nás patřila k vůbec prvním důkladnějším sdělením o výzkumech uvnitř žijících měst. Další podstatné příležitosti pro archeologii Uničova přinesla celková obnova jeho historického jádra po roce 1989. U kostela Povýšení sv. Kříže přibýly další tři relikty zahloubených staveb a v roce 2009 proběhla rekonstrukce rozlehlého Masarykova náměstí, kterou samozřejmě také provázal archeologický výzkum.

Z uničovské archeologie vzešla kapitola o městských počátcích, začleněná do objemné monografie vydané k 800. výročí města Uničova. Jde o kulatiny vskutku slavné, které by při našem zaujetí počátky jevů a vůbec čehokoli budily pozornost samy o sobě. Archeologie se ale nadto při výkladu uničovských počátků setkává s u nás mimořádným písemným svědectvím. Uničovské listiny poměrně živě přibližují genezi města a zachycují všechny hlavní aspekty, které dnes pokládáme za určující v charakteristice evropských měst pozdějšího středověku.

Když se dnes ohlédneme za tím, co archeologie dokázala k poctě uničovského výročí předložit, snadno vyjmenujeme témata, o nichž bychom rádi věděli víc. Tak už to bývá, s jídlem roste chuť. V případě Uničova ale stačí, aby se rozjetý mechanismus nezastavil a dál se soustavně zabýval všemi aspekty městské problematiky – které vyplývají třeba právě z uničovských listin. Ostatně shodně přání platí pro celou městskou archeologii doby preventivní.

Obr. 1
Účastníci konference FUMA konané
5.–7. června 2013 v Uničově.

